

"Büyük bir velinin namazı gibi şu nurdan bir hissesi var, şu hakikatten bir sırrı vardır, velev şuurun taalluk etmezse. Fakat derecâta göre inkişaf ve tenevvürü ayrı ayrıdır." Bu cümleleri nasıl anlamalıyız?

İncir ağacının bütün programı ince ve latif hatlarla çekirdeğinde mevcuttur. İncir ağacı, o nokta kadar incir çekirdeğinden meydana gelmiş ve koca bir ağaç olmuştur. Şimdi incirin çekirdeği de incirdir, ağaç olmuş hali de incirdir. İncir olma noktasında ikisi de eşittir, lakin aralarında büyük bir fark vardır.

İşte avamın namazı incir çekirdeği iken, veli bir zatın namazı ağaç haline gelmiş bir incir ağacı şeklindedir.

[Dokuzuncu Söz'de](#) izah edildiği gibi, namaz; **"bütün mahlukatın esnâf-ı ibadetlerini"** de temsil etmektedir. Ağaçlar kıyam halindedirler. Hayvanlarda rükû daha net olarak görülür. Yerde sürünen canlılar yahut ağızlarıyla otları koparmaya çalışan hayvanlar da bir nevi secde halindedirler. Melekler âleminin ibadetleri de namazda temsil edilir. Sürekli kıyamda olan melekler bulunduğu gibi, daima rükûda veya secdede olan melekler de vardır. Bu üç nevi ibadet de namazda mevcuttur.

Bir mümin bunu bilse de bilmese de bütün mahlukatın ibadetlerini temsilen namaz kılmış oluyor.

Avam kişi, namazın binler hakikatinden ancak birkaçını şuurlu olarak yaparken, veli zat ise bin hakikati de görerek ve bilerek ifa eder.